

Utbrott av magsjuka

Bakgrund

Utbrott av magsjuka orsakas oftast av olika virus, framför allt calici- och rotavirus.

Det rör sig så gott som alltid om virusorsakad magsjuka då:

- epidemi pågår i samhället
- sekundärfall inträffar med cirka två dagars inkubationstid
- vårdpersonal drabbas.

Smittvägar

Smittämnet finns i avföringen och i eventuella kräkningar. Smittspridningen sker i huvudsak via direkt eller indirekt kontakt. Smittan överförs främst via förorenade händer, föremål eller livsmedel. Smittsamheten är mycket stor. Smittämnet ska in i kroppen via munnen för att ge symtom.

Symtom

Symtomen skiljer sig åt beroende på vilket virus som orsakat utbrottet:

Calicivirus även kallad vinterkräksjuka är den vanligaste orsaken till utbrott av magsjuka inom vården. Det finns två sorters calicivirus som orsakar magsjuka hos människan, noro- och sapovirus.

Inkubationstiden är vanligen kort 12-48 timmar. Insjuknandet kan ske plötsligt utan föregående sjukdomskänsla. Smittsamheten är mycket hög. Vanliga symtom är illamående, kräkningar, diarré, buksmärtor, huvudvärk, yrsel och feber. Förloppet är i allmänhet kortvarigt, de flesta är återställda inom 1-2 dygn. Smittade personer kan dock sprida smitta upp till två dygn, ibland längre efter att de tillfrisknat. Immuniteten är kortvarig.

Rotavirus är en vanlig orsak till magsjuka hos små barn. Äldre personer över 60 år och immunedsatta verkar också ha lättare att insjukna. Yngre personer har oftast god immunitet, varför endast ett fåtal personal insjuknar. De vanligaste symtomen är diarré och kräkningar. Inkubationstiden är 2-4 dygn. Symtomen kan kvarstå upp till en vecka i enstaka fall längre.

Handläggning av misstänkt smittsamma diarréer/kräkningar

Ha alltid magsjuka i åtanke om en brukare kräks eller har diarré. Det av stor vikt att det första fallet hanteras på ett korrekt sätt för att förhindra smittspridning inom enheten.

En brukare insjuknar:

Brukare som vårdats på samma rum eller delat toalett med brukare som insjuknat, betraktas som smittade.

- Brukaren och eventuell medboende isoleras i rum/lägenhet t.o.m. 48 timmar efter sista symtom.
- Avdela en toalett om brukaren inte har egen.
- Måltider intas i rum/lägenhet.
- Flytta inte brukaren/medboende till andra vårdenheter eller vårdformer förrän efter tidigast 48 timmars symtomfrihet, om inte starka medicinska skäl föreligger.
- Flytta inte in nya brukare på flerbäddsrum där smitta förekommit förrän efter 48 timmars symtomfrihet.

Utbrott = två eller flera brukare och/eller personal insjuknar inom en vecka:

Utbrottet är avgränsat till en avdelning, våningsplan etc. utan ytterligare spridning på enheten.

- Dokumentera vilka brukare/personal som insjuknat (Bilaga 1, 2).
- Ta fram och fyll i Checklista vid utbrott av magsjuka.
<https://regionvastmanland.se/vardgivare/behandlingsstod/vardhygien/kommunal-vard/>
- Ta fram enhetens lokala handlingsplan.
- Kontakta Vårdhygien.
- Informera medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS).
- Rådgör med behandlande läkare angående provtagning.
- Avdela om möjligt ett fåtal medarbetare till att sköta potentiella smittbärare s.k. kohortvård.
- Informera övriga brukare och deras närstående.
- Informera övrig personal, städbolag, fysioterapeut, arbetsterapeut, vaktmästare, restaurang etc.
- Sätt upp information på avdelningen/våningens entrédörr.

Brukare som tillfrisknat (efter 48 timmars symtomfrihet) får vistas i gemensamma utrymmen inom enheten.

Checklista vid utbrott av magsjuka

Checklistan ska användas som en egenkontroll i syfte att vidta korrekta åtgärder för att minska smittspridningen.

Lokal handlingsplan

Handlingsplanen är ett komplement till hygienrutiner vid magsjuka, checklista etc. och ska utgå från enhetens lokala förhållanden.

Handlingsplanen bör innehålla följande aspekter:

- Ansvarsfördelning och ledning
- Bemanning
- Utbildning och spridning av information
- Kommunikation med berörda personer, media etc.
- Hantering av avfall, tvätt, städning, måltider etc. utifrån lokala förhållanden
- Uppföljning, utvärdering och återkoppling.

Kohortvård

För att begränsa utbrottet rekommenderas att enheten inför kohortvård. Det innebär att särskild avdelad personal vårdar brukare med symtom och de som delat rum/lägenhet eller toalett med dessa (vid ett större utbrott kan även en avdelning vara en kohort). Kohortens personal deltar ej i vården av övriga brukare. Kohortvård ska införas när två brukare insjuknat och tillämpas under hela dygnet för att vara effektiv. Den kan hävas efter 48 timmars symtomfrihet hos samtliga brukare och personal.

Personal

Personal med symtom får inte tjänstgöra. Personal som insjuknar på arbetsplatsen ska skickas hem. Enligt Vårdhygiens rekommendationer kan han/hon återgå i tjänst efter 48 timmars symtomfrihet.

Personal bör ej arbeta på olika avdelningar/vårningsplan/enheter under samma arbetsdygn. Personal som arbetar på flera enheter/verksamheter t.ex. i vikariepool bör om möjligt undvika direktkontakt med potentiella smittbärare. Personal som har arbete förlagt till flera avdelningar/enheter t.ex. fysioterapeut och arbetsterapeut bör undvika direktkontakt med potentiella smittbärare. Det viktigt att ta hänsyn till vilka insatser som är prioriterade och vilka man kan avvakta med.

Arbetsdräkten ska bytas dagligen samt då den blivit synligt smutsig eller våt. Arbetsdräkten bör även bytas om personal på drabbad avdelning/enhet måste utföra arbetsuppgifter utanför kohorten, på annan avdelning eller enhet. Tvätt ska ske i minst 60°C på arbetsplatsen eller på tvätterri.

Stängning

Stängning kan bli aktuellt vid okontrollerad spridning på enheten. Vilket innebär att brukare insjuknat på mer än en avdelning/vårningsplan och/eller personal som inte vårdat brukare med symtom insjuknar. Vid en stängning räknas samtliga brukare/personal på enheten som potentiella smittbärare.

Beslut om stängning och när detta ska hävas fattas av verksamhetschef/enhetschef eller motsvarande i samråd med MAS. Som riktlinje gäller att stängningen hävs efter 48 timmars symtomfrihet hos samtliga brukare och personal.

- Samtliga brukare isoleras i sina rum/lägenheter.
- Samtliga brukare äter i sina rum/lägenheter.
- Stäng eventuell gemensam restaurang.
- Stäng eventuell mötesplats.
- Inga brukare ska delta i aktiviteter eller arbete utanför enheten.
- Sätt upp information eller "stoppskylt" på enhetens ytterdörr/entré.
- Intagningsstopp på korttidsavdelning.

Efter avslutat utbrott

Senast en vecka efter avslutat utbrott skickas en sammanställning/slutrapport till Vårdhygien.

Slutrapporten fylls i elektroniskt på Vårdhygiens hemsida

<https://regionvastmanland.se/vardgivare/behandlingsstod/vardhygien/kommunal-vard/>

Vårdhygien skickar en kopia av rapporten till berörd MAS.

Efter avslutat utbrott ansvarar verksamhetschef/enhetschef eller motsvarande för utvärdering, uppföljning och återkoppling enligt lokal handlingsplan. Vid behov av utbildning, hjälp med revidering av lokal handlingsplan etc. kontakta Vårdhygien.

Hygienrutiner vid magsjuka

Avfall

Avfallspåsen försluts på rummet och hanteras på sedvanligt sätt.

Basala hygienrutiner

Vid misstanke om magsjuka ska alltid handtvätt utföras före handdesinfektion eftersom alkohol inte har full effekt på icke höljeförsedda virus t.ex. calici. Använd flytande tvål, torka torrt med papper och avsluta med handdesinfektion. Handtvätt och handdesinfektion ska utföras vid ankomst samt innan rum/lägenhet lämnas.

Använd stänkskydd (visir alternativt munskydd klass IIR och skyddsglasögon) om brukaren kräks och det finns risk för stänk mot ansiktet.

Utrustning som ska finnas i rum/lägenhet:

- Alkoholbaserat handdesinfektionsmedel
- Flytande tvål
- Pappershandduk/torkpapper
- Plastförkläde
- Handskar
- Stänkskydd (visir alternativt munskydd klass IIR och skyddsglasögon) om brukaren kräks.

Besökare

Informera eventuella besökare om smittrisken och vikten av en god handhygien. Besökare rekommenderas att tvätta händerna före och efter besök. Besökare ska inte vistas i gemensamma utrymmen.

Brukarens handhygien

Informera brukaren om smittvägen och se till att han/hon får möjlighet/hjälp att sköta sin handhygien. Särskilt viktigt är att händerna tvättas med tvål och vatten efter toalettbesök samt före måltid. Brukare som inte insjuknat/tillfrisknat bör som tillägg till ovanstående även informeras om vikten av att tvätta händerna före och efter besök i gemensamma utrymmen. Byt brukarens handdukar dagligen.

Desinfektion och slutstädning med Virkon 1 %

Blanda desinfektionsmedlet enligt tillverkarens anvisning. Använd handskar av nitril.

Punktdesinfektion

Förorening av kroppsvätskor i större mängder torkas först upp med absorberande material. Häll sedan flödigt med desinfektionsmedel i ett jämt skikt över ytan. Bearbeta ytan noga med engångsduk/torkpapper tills den är synligt ren. Den mekaniska bearbetningen av ytan är mycket betydelsefull. Lämna ytan fuktig, inverknings tiden är 10 minuter.

Rum/lägenheter hos brukare som insjuknat

Desinfektera dagligen tagytor såsom handtag på hjälpmedel, toalettsits, spolknapp, kranar och dörrhandtag. Tvätta moppar/torkdukar i 90 °C alternativt används engångsmaterial. Moppskaft och eventuella hinkar desinfekteras efter användning.

Gemensamma utrymmen

Desinfektera tagytor såsom ledstänger, hissknappar och dörrhandtag flera gånger om dagen.

Gemensamma toaletter

Utför desinfektion av kranar, dörrhandtag, spolknapp och toaletsits efter besök på gemensamma toaletter. Om möjligt efter varje besök i annat fall minst 3 ggr/dygn, sätt upp signeringslista.

Personaltoaletter

Utför desinfektion av kranar, dörrhandtag, spolknapp och toaletsits efter besök på personaltoalett.
Slutstädning

När brukaren byter vårdrum eller tillfrisknat (48 timmar efter sista symtom) städas och desinfekteras tagytor, hjälpmedel, golv etc. i rum/lägenhet och hygienutrymmet. Byt sängkläder, handdukar och toaletttrulle.

Livsmedelshantering

Informera restaurang/tillagningskök att avdelningen/enheten har magsjuka. Inga brukare eller anhöriga ska vistas i gemensamma kök. Särskild personal avdelas för mathantering. Tvätta händerna med tvål och vatten före livsmedelshantering och intag av måltid. Använd tygförkläde/plastförkläde och handskar vid hantering av oförpackade livsmedel. Inga arbetsuppgifter utanför mat- och kökshantering ska utföras av denna person under tiden förberedelser och matservering pågår. Personal som deltar i vården av potentiella smittbärare ska ej hantera mat på enheten.

Ta bort disktrasan i gemensamma kök, använd engångstrasa/papper. Rengör kylskåpet, släng matvaror som kan ha berörts av förorenade händer. Diska i diskmaskin på normallångt program alternativt använd engångsmaterial: bestick, tallrikar, muggar etc. Portionsförpackade livsmedel bör eftersträvas t.ex. sockerbitar, smör, ost alternativt färdigbredda smörgåsar m.m.

Alla brukare ska informeras och ges möjlighet att utföra handtvätt i direkt anslutning till måltid. Tillämpa inte buffésystem eller självservering under utbrottet, alla livsmedel ska serveras.

Inga bufféer (frukost, fika, frukt utan skal, godis utan papper) bör förekomma till personal.

Provtagning gastroenteritblock virus

Avföringsprover ordineras av patientansvarig läkare. Vid utbrott räcker det med prov från 3-4 av de nyinsjuknade. Provtagning bör helst ske så snart som möjligt (< 2 dygn från symtomdebut). Minst tre skedar avföring i burk med sked och brunt lock. Sänd provet omgående. Om detta ej är möjligt kan prov förvaras högst 2 dygn i 2-8°C i väntan på transport. För att erhålla ett snabbt svar är det viktigt att enhetens namn och telefonnummer framgår på remissen. Analysen utförs vardagar.

Se vidare provtagningsanvisningar från Laboratoriemedicin Västmanland

<https://regionvastmanland.se/vardgivare/behandlingsstod/laboratoriemedicin/provtagningsanvisningar/r-mikro/gastroenteritblock-virus-F/>

Avvakta inte provsvar utan den kliniska bilden ska vara vägledande för fortsatt handläggning. Tänk på att ett negativt provsvar inte alltid utesluter infektion.

Tvätt

Tvätt från insjuknad brukare tvättas separat om möjligt vid 60°C. Tvätt som skickas till tvätteri skickas enligt tvätteriets lokala anvisning.

Använd skyddshandskar och engångsplastförkläde vid hantering av smutsig tvätt. Smutstvätt läggs i tvättsäck/korg som försluts på rummet. Ta om möjligt hand om förorenad tvätt direkt, undvik sortering vid senare tillfälle. Vid mycket förorenad tvätt kan självupplösande tvättsäck användas. Tänk på att desinfektera tagytor som luckan till tvättmaskinen, tvättmedelsfack etc. efter avslutat arbete.

Undersökning och behandling

Flytta inte brukare till andra vårdenheter eller vårdformer om inte starka medicinska skäl föreligger. Informera personal på mottagande enhet om pågående utbrott om någon brukare behöver söka vård. Att rapport lämnats dokumenteras i journal.

Vid överföring från sjukhusvård till kommunal vård

Överväg om brukare som flyttas från vårdenhet med pågående magsjuka har en ökad risk att insjukna och behöver isoleras de första 2 dyggen.

Vårdhandboken www.varhandboken.se under Infektioner i magtarmkanalen.

Registrering av magsjuka – Brukare

(Bilaga 1)

Enhet..... Avdelning.....

Lägenhet/ rum	Namn	Insjuknande datum	Symtom Kräkning = K Diarré = D	Prov taget datum	Frisk datum Symtomfri i 48 timmar	Övrigt

Registreringen sparas på enheten

Registrering av magsjuka – Personal

(Bilaga 2)

Enhet..... Avdelning.....

Namn	Insjuknande datum	Arbetade senast	Symtom Kräkning = K Diarré = D	Prov taget datum	Frisk datum Symtomfri i 48 timmar	Övrigt

Registreringen sparas på enheten

Utbrott med magsjuka!

Besökare ombeds
kontakta personal före besök

Telefonnummer.....

Magsjuka

på enheten

Kontakta personalen

Telefonnummer.....

Vi ber dig respektera följande:

- Har du eller någon i din närhet haft magsjuka inom de senaste 48 timmarna ber vi dig vänta med besöket.
- Om du besöker någon anhörig, vistas endast i vederbörandes rum/lägenhet.
- Var noggrann med din handhygien. Tvätta händerna med tvål och vatten före och efter besök.

Magsjuka

på enheten

Vid utbrott av magsjuka skärps hygienrutinerna i vården.

Detta innebär att:

- alla brukare hänvisas till att vistas på sina rum/lägenheter
- alla måltider serveras på rummet

Du måste vara mycket noggrann med att **tvätta händerna med tvål och vatten** efter toalettbesök och före måltid.

Informera gärna dina anhöriga om att magsjuka pågår på enheten.

Kontakta personalen om du insjuknar eller önskar mer information.

Vid magsjuka – kom ihåg att alltid:

Tvätta händerna med tvål och vatten

Torka torrt med papper

***Avsluta med hand-
desinfektion***

Magsjuka på enheten

Magsjuka smittar ofta lätt och kan orsaka att människor som varit i nära kontakt med varandra blir sjuka. Framför allt sker smittspridningen via våra händer. Här följer några råd om hur du kan skydda dig från viruset och motverka smittspridning.

Var noga med din handhygien

Det viktigaste rådet är att vara noga med handhygien. Tvätta alltid händerna efter toalettbesök, före/efter besök i gemensamma utrymmen samt i direkt anslutning till måltid.

Använd flytande tvål och byt handduk oftare än vanligt.

Om det finns tillgång till handsprit i gemensamma utrymmen så använd gärna den. Gnid in medlet noggrant tills händerna är torra.

Om du är frisk

Undvik att besöka personer som har insjuknat i magsjuka.

Informera dina anhöriga

Informera gärna dina anhöriga om att magsjuka pågår på enheten. Om du får besök av någon vistas endast i din lägenhet.

Stanna hemma när du är sjuk

Informera personalen om du får diarré eller kräkning. Stanna hemma och träffa så få människor som möjligt under tiden du har symtom och ytterligare två dygn efter att symtomen upphört.

Både den som är sjuk och den som hjälper någon som är sjuk måste vara mycket noggrann med sin handhygien. Den som är sjuk ska inte hantera eller laga mat till andra.

Efter tillfrisknande: rengör noga den toalett du använt. Byt handdukar, duscha och byt sängkläder.

Skärpta hygienrutiner på enheten

Vid utbrott av magsjuka skärps hygienrutinerna på sjukhus och äldreboenden. Det kan t.ex. innebära att all mat serveras i restaurang/matsal. Vid en större smittspridning måste ibland restaurang och mötesplatser hålla stängt för att få stopp på smittspridningen.

Fråga gärna personalen om du önska mer information.